

בס"ד

בְּאֹר

הַהֲדָרִי וַיִּגְ מִדָּוִד

מְבַאֵר בְּלִשׁוֹן קְלָה וּבְרִירָה

(לפי סדר מחזור ע"מ)

עֵיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מֵהַדוּרָה תְּשִׁיעִית

שְׁנַת תְּשַׁע"ד לַפ"ק

(מוֹפֵץ הַיָּגֵם לְזִכּוֹי הַרְבִּיּוֹת)

ביאור שלש עשרה מידות

"אמר רב יהודה: ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם (ר"ה יז:). ועוד שם, אמר תקב"ה ששעשו לפני כסדר תגה אני מוחל להם, ודייקו המפרשים מהלשון לעשו, שיש לבון באמירת י"ג מדות להדבק במדות הללו של תקב"ה ולעשות כמוהו. (ריטבי"א)

כתב הברכ"י (סי' תקפ"א סק"ד) סליחות ותחנונים צריך לאמנם בנחת ובמתון ובכונה, ואסור להזכיר י"ג מדות שלא בכונה.

יהוה - זו מדת רחמים, שהקדוש-ברוך-הוא מרחם על האדם קדם שיחטא, ומסיעו שלא יבא לידי חטא (ר"ה יז:).

יהוה - רחמים לאחר שחטא ושב בתשובה, שהרי הדין נותן שהגנפשו החוטאת עונה תשא, ובכל זאת הקדוש-ברוך-הוא מרחם וסולח. (שם).

א. אל - אף זו מדת רחמים. וכן הוא אומר (תהלים כב, ב): "אלי אלי למה עזבתני" (רשי"י שמות לר, ז). והם רחמים גדולים המשפיעים שלא יהיה רצון לחטא. ("חסד אל כל היום").

ב. רחום - הקדוש-ברוך-הוא מרחם שאדם אינו מקבל ענשו בפעם אחת, אלא מיסרו מעט מעט.

ג. וחנון - זו היא מתנת חנם. (בלי תגבלה, אין סוף).

1. אם לאדם אין זכות ולא חוב, הקדוש-ברוך-הוא נותן לו מתנת חנם.

2. אף שאינו הגון, הי"ת מזכהו ומסיעו לשוב בתשובה (ברכות ז).

3. לאדם שעמל בתורה משלם שכרו על צמלו, אפלו שלא מכון להלכה.

ד. ארך - מאריך אפו ואינו ממהר לפרע, שמא יעשה תשובה (רשי"י).

ה. אפים - לצדיקים ולרשעים (ערובין כב).

ו. ורב-חסד - לצריכים חסד, שאין להם זכיות כל-כף (רשי"י שמות לר).

ז. ואמת - לשלם שכר טוב לעושי רצונו (שם). ושיכול לתת כל מה שבאמת

רוצה. (הגר"ש פינקוס זצ"ל)

ח. נצר חסד - שומר החסד שהאדם עושה לפניו.

- ט. לְאֶלְפִים - לְשָׁנֵי אֶלְפִים דּוֹרוֹת (סם).
- י. נִשְׂא עוֹן - עוֹנוֹת אֵלֹה הַדּוֹנוֹת (יומא לו:).
- יא. וּפְשָׁע - פְּשָׁעִים אֵלֹה הַמְרָדִים (סם). שְׂאָדָם עוֹשֶׂה לְהַכְעִים (רש"י).
- יב. וְחַטָּאָה - אֵלֹה הַשְּׁגָגוֹת (סם).
- וְאֵת שְׁלֹשֶׁתָם הֵי"ת נוֹשֵׂא-לוֹקָח, מְסַלֵּק וּמְבַטֵּל, כְּאֲשֶׁר הָאָדָם חוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה.
- יג. וְנִקְהָ - 1. מְנַקֵּה ה' יִתְבָּרֵךְ אֶת הָעוֹנוֹת לְשָׁבִים בְּתִשׁוּבָה, וְלֹא יִנְקֶה לְשֵׁאִינָן שָׁבִים (יומא פו:).
2. וְעוֹד פִּרְשׁ רַש"י (שמות לד, ז) שְׂאִינוּ מוֹתֵר עַל הָעוֹן לְגַמְרֵי, אֲלֵא נִפְרַע מִמֶּנּוּ מַעַט מַעַט.
3. וּבְסִדּוֹר הַדֶּרֶת קִדְשׁ בְּאֵר בְּשֵׁם רְבוּתֵינוּ ז"ל, שְׂמַנְקָה בְּיִסּוּרֵין לְבַעֲלֵי תִשׁוּבָה לְמַרְק הָעוֹן.
4. הִקְרְבָן נִתְנָאֵל עַל הַרְא"ש (ר"ה יז): פִּרְשׁ "שְׂמַנְקָה לְשָׁב מֵאֲהָבָה". שְׂפַנְרָאָה לֹא יִצְטָרֵךְ ד' חֲלוּקֵי כְּפָרָה שְׁהֵם לְשָׁב מִרְאָה.
- וְסִלַּחַת לְעוֹנֵנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלָתָנוּ - פִּרְשׁ רַש"י: "וְנַחֲלָתָנוּ" - וְתַתְּנֵנוּ לָךְ לְנַחֵלָה מִיַּחַדְתָּ, זוּהִי בְקִשְׁתָּ "וְנַפְלִינוּ אֲנִי וְעַמְךָ" (שמות לג, טז), שְׁלֵא תַשְׁרָה שְׂכִינְתְךָ עַל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. (עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ). (שם לד, ט).

תפלה שיסד הרב המובהק והכולל החסיד והעניי מוהר"ר חיים בן עטר זצוקלה"ה לאומרה ביום כפור בעוד שהשליח ציבור אומר ויעבור

(הועתק ממתנן זכור לאברהם" סוף ח"ב, וכן בסידור "כתר נהורא" בשם הרב הסתור והקדוש ר' חיים בן עטר, וכ' שבכל ארצות המערב נוהגים לאומרה. לראשונה נדפס בספר "תיקון שובבי"ם" לר' משה זכות זצ"ל בשנת ת"ק, ושם הביא לאומרה גם ב"ה קודם אלהי נצור).

לְהִי רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ אֲבִינוּ מִלְכֵנוּ אֱלֹהֵינוּ יְדִידוֹת אֹרֶךְ נִפְשָׁנוּ רִוְחָנוּ וְנִשְׁמָתָנוּ, לְמַעַן בְּרִיתְךָ אֲשֶׁר כָּרַת לְשִׁלֵּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, שְׂאִינָן חוֹזְרוֹת רִיקָם לְעוֹלָם מִלְפָּנֶיךָ, זְכוֹר אֲהַבְתָּנוּ וְחַבַּתָּנוּ וְהִשָּׁב שְׂכִינְתְךָ לְבֵית מִקְדָּשָׁנוּ וְתַתְּחוֹר לְהִשְׁתַּעֲשֵׂעַ בְּנוּ כִימֵי קֶדֶם, כִּי קִשָּׁה פְּרִידְתָּךְ מִמֶּנּוּ כְּפִרְיֶתָּה נִפְשָׁנוּ מְגוּפָנוּ, הָמוּ מְעִינֵנוּ וְכִלְתָּה נִפְשָׁנוּ אֶל גְּאוּלַּת שְׂכִינְתְךָ וְאֵל מְעוֹן קִדְשֶׁךָ, וְלִרְצוֹנְךָ יִתְּנֵה נִכְסֵפָנוּ, הִנְנוּ מִתְחַנְּנִים וּבוֹכִים לְפָנֶיךָ יְתֵנָּה אֵב הַרְחֵמֵן עַל גְּלוֹת הַשְּׂכִינָה, הוֹשִׁיעָה יְתֵנָּה שְׂכִינְתְךָ, וְדַבֵּק נִפְשָׁנוּ בְּאַהֲבַתְךָ הַנְּעִימָה וְהַמְצַרִּיבָה עַל נִפְשָׁנוּ רִוְחָנוּ וְנִשְׁמָתָנוּ, וְיִיעִיל מִלְכָּנוּ בְּהִיכָלֶיךָ, אָמֵן, כִּי"ר.

דְּבַרֵי הַקְּדָמָה נְחוּצִים וּמוֹעִילִים

(הַבְּאוּר וְהַחֲסוּפּוֹת בְּרַבֵּם עַל פִּי סֵפֶר "חֲנִי אָדָם", הַשְּׁלֵ"ה בְּגִישׁ נֹחֲלִיו", סְדוּר "בֵּית אֵל", הַגֵּר"א, ו"מִכְתָּב מֵאֵלֵהוּ").

א. כֹּתֵב מֶרֶן בְּ"שִׁלְחַן עָרוּךְ" סִימֵן תִּרְזו':

סְעִיף ב': "וְאִם מִתּוֹדָה בְּלַחַשׁ נִכּוֹן לִפְרֹט הַחֲטָא".

סְעִיף ג': "צָרִיךְ לְהִתְוֹדוֹת מֵעַמֵּד, וְאִפְלוּ כִּי שָׁמַע לִיָּה מְשַׁלֵּיחַ-צָבוּר וְהוּא הַתּוֹדָה כְּבָר-צָרִיךְ לְעַמֵּד". (וְכֹתֵב הִרְמ"א בְּשֵׁם הַבִּי שֶׁיִּתְוֹדָה בְּפִיו עִם הַש"צ, וּבִכְה"ח וּמ"ב כִּתְבוּ שָׁפֵן הַמְּנַהֵג בְּזִמְנָנו)

וְכֹתֵב הַ"מְשַׁנֵּה בְּרוּרָה": "וְטוֹב שֶׁיִּשְׁחָה כְּמוֹ בְּ"מֹדִים", וְלֹא יִסְמַךְ עַל דְּבָר שְׂאֵם יִנְטֵל אוֹתוֹ דְּבָר יִפְל. וְאִם סִמַּךְ, צָרִיךְ עֵיוֹן אִם יִחְזוֹר וְיִתְוֹדָה. וְהַעֲמִידָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת עַד אַחַר "עַל חֲטָאִים שְׂאֲנַחְנוּ חֲטָאִים עֲלֵיהֶם אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית-דִין" וְכו'.

ב. לְשׁוֹן הַחִיד"א ("מִזְרָה בְּאַצְבַּע" סִימֵן ג' אוֹת פּו):

"בְּאַמִּירַת וְדוּי יִבְנַע מֵאֵד וְיִתְחַרְט, וְיִהְיֶה דַעְתוֹ לְשׁוֹב, דָּאִי לֹא הָכִי הַקְּצִ"ף יַעֲלֶה וְיִתֵּן יָד לְמִקְטָרְג לּוֹמֵר: חֲזִי גְבָרָא, אָדָם חָצוּף אוֹמֵר וְדוּי בְּלִי דַעַת וְחַרְטָה, וְכִמְדַבֵּר אֶל הַדְּיוּט, חֵס וְשְׁלוֹם. וּמֵאַנְה הַנְּחָם נֶפֶשׁ ה' יֵרָא ה' עַל הַדְּיוּי שְׂאוּמְרִים בְּנִשְׁימָה אַחַת כְּמַדְבֵּר לְמִשְׁרְתוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם", עַכ"ל.

ג. וְכֵן כֹּתֵב הַרְבַּ "פְּלֵא יוֹעֵץ" בְּעֶרְךָ וְדוּי, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

"וְדוּי צָרִיךְ לְזַהֵר בּוֹ מְדִי אוֹמְרוֹ אוֹתוֹ, לֹא יִגְרַע אִפְלוּ פַעַם אַחַת לְאִמְרוֹ בְּהַכְנַעְהָ רַבָּה, וּבִכְפִּיפַת רֹאשׁ, וּבִקּוֹל בּוֹכִים וּבִדְמַע לֵב, עַל מִנַּת שְׁלֵא לְשׁוֹב לְכִסְלָה. וּבְהַחֲסִיר אֵלוֹ הַתְּנָאִים-הַהַעֲדָר טוֹב מְצִיאֹת הַרַע, כִּי הוּא חָצְפָה וְעוֹת פְּנִים, וְכִדִּי בְּזִיוֹן וְקִצְף. כִּי יִחַרָה אִף ה' וְקִנְאָתוֹ, כִּי יֵאמֵר: הַקְּרִיבֵהוּ וְדוּי זֶה לְפַחְתְּךָ, אוֹ לֵאִישׁ כְּמוֹךָ, הִרְצָה אוֹ הִישָׂא פְּנִיךָ וְכו'. אֲבָל נִחַמְתָּנוּ בְּעִנְיָנוּ וּמַעוֹט עֲרַכְנוּ. עַל כָּל פְּנִים חֻבָּה

ביאור הוידוי וי"ג מידות

מטלת עלינו להשתדל ברב-עז בכל כחנו, וה' אלהים יעזר לנו". עין שם.
ד. כתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"א ה"א): "וכל המרבה להתנדות ומאריך
 בענין זה הרי זה משבח". (עכ"ל).

ובפרט שזו מצות היום, וכל ודוי ונדוי הוא מקים מצות עשה דאורייתא
 ביום גדול וקדוש זה.

ו. עוד כתב הרמב"ם (פ"ב ה"ד): "מדרכי התשובה, להיות השב צועק תמיד
 לפני השם בבכי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו" וכו'.

ורבנו בחיי באר שהוא חלק מהנדוי, וזה לשונו (בחובת הלבבות, שער
 התשובה פ"ד): "ובכלל הנדוי הוא שיבקש סליחה מה' תברך", וכן הוא
 בשערי תשובה לרבנו יונה.

ה. ובנדאי שיש לתן הדעת ולזכר, כדי שהתשובה תהיה משלמת צריכים
 אנו עם הנדוי עוד שלשה חלקים הכרחיים לתשובה, והם: **עזיבת
 החטא, חרטה וקבלה לעתיד.** כפי שכתב הרמב"ם (פ"ב ה"ב) וזה
 לשונו: "ומה היא התשובה? הוא שיעזב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו
 (עזיבת החטא), ויגמר בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר: "יעזב רשע דרכו"
 וגו' (קבלה לעתיד), וכן יתנחם על שעבר, שנאמר: "כי אחרי שובי נחמתיו"
 (חרטה), ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר:
 "ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו" וגו'. (עי' לח"מ שבאר - יעיד עליו
 וכו', ר"ל, האדם השב, יקבל ע"ע בעומק הלב, עד שהוא מעיד עליו את יודע תעלומות,
 כמה רצונו עז שלא ישוב על החטא אף פעם). וצריך להתנדות בשפתיו ולומר
 ענינות אלו שגמר בלבו (נדוי), (עכ"ל).

ומדק מלשונו הטהור שיש לומר בפיו גם את החרטה, עזיבת החטא
 ו"קבלה לעתיד" ולא רק הנדוי, כי כאשר אדם מוציא בשפתיו ענינים אלו,
 ודאי זה יותר מקירות לבו, ואז יעיד עליו יודע תעלומות שלפי גדל
 חרטתו וקבלתו, לא ישוב לזה החטא לעולם.

וכן דעת רבנו בחיי (חובת הלבבות שער התשובה פ"ד) שעצם הכפרה תלויה
 בהצטרפות כל הארבעה עקרין הנ"ל.

ביאור הוידוי וי"ג מידות

1. וכתב בספר "יסוד ושרש העבודה" (שער האיתון פרק ז):

עקר ודוי הוא לבטא בשפתיים ולפרט החטאים נגעי לבבו, אשר ידע איניש בנפשיה. וביחוד בעברות שאדם דש בהם, כגון לשון הרע וכו', הכל צריך האדם לפרט בשפתיו, ולהתחרט בלבו על העבר ולקבל על עצמו להבא בקבלה אמתית, וגדרים וסיגים, שלא ישוב עליהם עוד בשום אפן. ויכלל הכל בנסח: אשמנו, בגדנו וכו', כי מהראוי לומר הודוי בנסח א"ב, מא' עד ת', כי בזה מתקן כל העולמות שנבראו בכ"ב אותיות, כמובא בספרים. (והספרדים כופלים אותיות מנצפ"ך מטעם הנ"ל). והארי"ל כתב שיתודה האדם גם על אותם עברות שידוע בעצמו שבדאי לא עבר עליהם, כי שמא עבר עליהם בגלגול הקודם וכו'. (עד כאן לשונו).

ועל כן סדרנו, בסייעתא דשמיא, נסח הודוי כלשונו בלשון רבים, וכהטעם הנ"ל, שהוא ודוי כללי, עם באור מתמצת של הודוי וה"על חטאי", בסמוך לכל ודוי שאותו יש לכוון כדי שידע, נבין ונתחרט, על מה שמתודים כדלעיל. וגם הוספנו בודוי מתחת לכל אות את החטאים המצויים, בלשון יחיד, כפי השלחן ערוך הנ"ל בסעיף ב', וכפי "יסוד ושרש העבודה" הנ"ל, שנכון לפרט בשפתיים נגעי לבבו אשר ידע איניש בנפשיה.

עצה מעשית ותועלת גדולה - קונטרס זה מיעד להניחו בתוך הסדור, על כן נדפס בגדל מוקטן כגודל הסדור. רצוי לקרוא מתוכו את הודוי והבאור, לכן הוספנו בהוצאה זו את כל הנסח כמו בסדור גם במקומות שאין בהם באור.

כ"כ רצוי מאוד ללמוד הבאור לפני יוה"כ - בעשי"ת, כדי להתבונן בפרוש ולזכרו, שכ"כ הב"ח (וילך אות כ') וז"ל: "וזהו כל אדם לסדר התפלה ומסליחות בינו לבין עצמו מקודם יוה"כ כדי שיכונן מה שהוא מוציא מפיו". וגם צי"ו יסמן כ"א לעצמו נגעי לבבו העיקריים - "לב יודע מרת נפשו", ודגישם בקו וכדו', ויוסיף מילות חרטה, עזיבה בקבלה וסיגים לעתיד, לבל יכשל שוב. וכנ"ל. (וכ"כ הכה"ח סי' תר"ו אות י"ד בשם ס"ח - חסידים ראשונים היו כותבים באגרת עונותיהם וכו' כדי להתנודות וכדי שיזכור ויתחרט ויעשה תשובה וכו')

את הפרוש של הוירוי הכללי הכתוב בלשון רבים מול תבות הוירוי, יש רק לכונן כדי שייבין מה שמתודה. אך את התוספת, פרוט החטאים הכתובים בלשון יחיד מתחת לתיבות הוירוי יש לומר בפה וכנ"ל.

אנא יהיה אלהינו ואלהי אבותינו, תבא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מלפנו מתחנתנו, שאין אנחנו עזי פנים וקשי ערף לומר לפניך יהיה אלהינו ואלהי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו.

אבל

חטאנו - עברנו עברות בשוגג.

עוינו - עברנו עברות במויד.

פשענו - עברנו עברות במרד, להכעיס.

אנחנו ואבותינו ואנשי ביתנו:

אשמנו - אשמים אנחנו ואין התנצלות. ויש מפרשים: גרמנו שממון וריקנות לנפשנו (רמב"ן).

אכלתי דברים אסורים: נבלות וטרפות, שקצים ורמשים, טבל ואסורי שביעית, מעשר שני בלא חלול. אכלתי מסעדה שאינה מספקת לבעליה. אכלתי בלא ברכה לפניו ולאחריו, ובלי נטילת ידים. אכלתי מחוץ לסכה. אכלתי חמץ בפסח.

בגדנו - לא הכרנו טובה, ואף השבנו רעה תחת טובה להקדוש-ברוך-הוא ולחברינו.

באנו ביאות אסורות (בין בגלגול זה בין בגלגול אחר). בטלתי תלמוד תורתך מעצמי ומאחרים. ברכתי ברכות לבטלה, וברכה שאינה צריכה, ובלי פונה. בטלתי מצות עשה של קריאת-שמע ובזמנה, ושאר מצות עשה ולא תעשה. בזיתי תלמידי חכמים. ברתתי בשבת.

גזלנו - לקחנו בכח מחברינו, או גזל רבים שקשה להשיבו, וגזל שנה. גנבתי. גאיתי. גנבתי דעת המקום ודעת הבריות. גליתי סוד חברי. גליתי פנים בתורה שלא כהלכה. גלחתי פאת הראש והזקן באסור.

דברנו דמי ולשון הרע - דפי - א. אמרנו שעבודתנו לשוא. ב. ויש מפרשים: דפי-דבה רעה על דבר טוב. ג. ויש מפרשים: דו פי, אחד בפה ואחד בלב. ולשון הרע-כפשוטו, שהוא מצוי לרב וחמור מאד.

דברתי כל שאר דבורים אסורים: רכילות, שקרים, דברי מרמה, גבול פה, לצנות, חנפה, מחלוקת, כעס, גאווה, אונאת דברים, הלבנת פנים, דברי משא ומתן בשבת ויום-טוב. דברתי בבית-הקנסת ובבית-המדרש בשעת התפלה ובאמצע לימוד התורה, דברתי אחד בפה ואחד בלב.

העוינו - עותנו וקלקלנו מה שהיה ישר, (את נשמתנו או את אחרים). הקשיתי עצמי לדעת, הרהרתי הרהורים רעים, הסתכלתי במקום ערוה, הסתכלתי בנשים להנות מהן, ועל-ידי כל אלו באתי לידי טמאת קרי. הרמתי ידי על חברי להכותו. הלבנתי פני חברי ברבים. התפללתי בלא כוונה ולא בזמן התפלה, ובשעה שנצרכתי לנקבי. הוריתי הוראה בטעות והכשילתי את הרבים.

והרשענו - גרמנו לאחרים להיות רשעים. ועדתי עצמי לדבר עברה, ועם אחרים.

זדנו - עברנו עברות ברצון וזדון, מתוך רע לב. זלזלתי בכבוד אב ואם ורבתי. זלזלתי בכבוד התורה ולומדיה. זלזלתי בכבוד שבתות וימים-טובים. זלזלתי בתורה ובמצות. זניתי אחר לבי ועיני. זלזלתי וסבאתי.

חמסנו - הכרחנו את חברנו למכר לנו. חללתי השם. חללתי שבת ויום-טוב. חמדתי את מה שאינו שלי. חשדתי בכשרים.

ביאור הוידוי וי"ג מידות

טַפְּלָנוּ שָׁקַר וּמַרְמָה - גִּרְמָנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַתְּחַבְּרוֹת הַטּוֹב אֶל הָרַע, שָׁעַל-יָדֵי זֶה נָתַן כַּח לָרַע לְקַטְרֵג. וְכֵן הַתְּחַבְּרָנוּ וְנִטְפַּלְנוּ לְעוֹבְרֵי עֲבָרָה. טְעִיתִי בַּהוֹרָאָה וּבְדִינֵי מְמוֹנוֹת. טַמְטַמְתִּי לְבִי. טַלְטַלְתִּי מְקַצָּה בַּשָּׁבֶת, וּמְרֻשּׁוֹת לְרֻשּׁוֹת, וְאַרְבַּע אַמּוֹת בְּרֻשּׁוֹת הָרָבִים.

יַעֲצָנוּ עֲצוֹת רָעוֹת - לְחַבְּרֵינוּ, כְּדֵי לְהַכְשִׁילָם אוֹ כְּדֵי לְהַרְוִיחַ.

יַחַדְתִּי עֲצָמֵי עִם נְשִׁים. יִשְׁבַּתִּי בְּמוֹשָׁב לְצִים. יִשְׁנֵתִי שְׁנַת שְׁחִירֵת.

כַּזְבָּנוּ - דְּבַרֵי שָׁקַר וְכֹזֵב (בֵּין לְתוֹעֵלֶת וּבֵין לֹא לְתוֹעֵלֶת).

כַּחֲשָׁנוּ - דְּבַרֵי כַּחַשׁ וּמַרְמָה (לְתוֹעֵלֶתנוּ).

כַּעֲסִיתִי (שָׁעוֹן חָמוֹר הוּא, כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה).

כַּפְרָתִי. כַּפִּיתִי טוֹבָה (לֵה' יִתְבָּרַךְ וְלְחַבְּרֵי).

לִצְנוּ - שָׁחֹק וְלַעַג עַל בְּנֵי אָדָם, אוֹ עַל פְּעֻלוֹת טוֹבוֹת (שֶׁהוּא מְאַרְבַּע

כַּתוֹת שֶׁלֹּא מְקַבְּלִים פְּנֵי שְׂכִינָה, רַחֲמָנָא לִיצְלוּ).

לְבַשְׁתִּי שַׁעֲטָנוּ. לֹא קִבַּעְתִּי עֵתִים לְתוֹרָה. לֹא שְׁלַמְתִּי שֹׁכֵר שְׂכִיר בְּזַמְנוֹ.

לֹא שָׁמַעְתִּי דְּבַרֵי תוֹכְחָה. לֹא דִקְדַקְתִּי בַּמִּצְוֹת. לֹא כִבַּדְתִּי וְלֹא שָׁמַעְתִּי

בְּקוֹל הוֹרֵי וּמוֹרֵי. לֹא קָמַתִּי בְּפָנֵי שִׁיבָה. לְפָנֵי עוֹר נָתַתִּי מְכָשׁוּל. לְקַחְתִּי

שָׁחַד. לְוִיתִי בְּרַבִּית. לֹא לְמַדְתִּי הַתּוֹרָה לְשִׁמְחָה. לֹא הוֹדִיתִי עַל הָאֱמֶת. לֹא

עֲבַרְתִּי עַל מִדּוֹתֵי.

מְרַדְנוּ - פְּרִיקַת עַל (מַחֲסֵר אֱמוּנָה וְלֹא לְתַאֲבוֹן, וְלָכֵן חָמוֹר יוֹתֵר).

מְרִינוּ דְּבַרֵיךְ - סַרְבָּנוּ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל ה' יִתְבָּרַךְ.

מְאַסְתִּי בַּתּוֹרָה.

נֶאֱצָנוּ - הִכְעַסְנוּ אֶת ה' יִתְבָּרַךְ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ.

נֶאֱמָנוּ - כָּל אֶסּוּרֵי עֲרִיוֹת וְאַבִּיזוּרֵיהוּ.

נִשְׁבַּעְתִּי לְשׂוֹא וְלְשָׁקַר. נִדְרָתִי וְלֹא שְׁלַמְתִּי. נִהְיֵיתִי מִהָעוֹלָם-הַזֶּה בְּלֹא

בְּרָכָה. נִהְיֵיתִי מְקוּל אִשָּׁה וּמַמְרָאָה. נִלְאִיתִי מִמִּצְוֹתֶיךָ.

סָרְנוּ - סָרְנוּ מֵעֲבוּדַת הַבוֹרָא וּמִהַדְרֵךְ הַנְּכוֹנָה.

סָחַרְתִּי בְּדְבָרִים אֶסּוּרִים מִהַתּוֹרָה אוֹ מִדְּרַבָּנוּ.

עוֹנֵנו - עוֹנוֹת בְּמִזִּיד לְמֵלֵא הַתְּאֵנָה.
עֲבַרְתִּי עַל בַּל תִּשְׁחִית, עֲבַרְתִּי עַל בַּל תִּשְׁקֹצוּ, עוֹ פָּנִים הֵיְתִי.
פְּשַׁעֵנו - מֶרֶד, פְּרִיקַת עַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת.
פְּגַמָּנו - בָּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ (עַל-יְדֵי קְרִי וְכוּ'), וּבִשְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ,
וּבְעוֹלָמוֹת, עַל-יְדֵי עוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים.
צָרָנוּ - הֵיִינוּ צוֹרְרִים אֶחָד לְחֻבְרוֹ.
צָעֲרָנוּ אֲב וְאִם - כְּפִשׁוּטוֹ.
צָעַרְתִּי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנִּי. צָעַרְתִּי בְּעַלֵּי חוֹבוֹת. צָעַרְתִּי לְאֲחָרִים (אוֹנֵאת דְּבָרִים)
קִשְׁיֵנו עֶרֶף - מִלְּקַבֵּל תּוֹכְחָה, וְלִמְרוֹת שֶׁנֶּעֱנַשְׁנוּ לֹא עָשִׂינוּ תְּשׁוּבָה,
אֶלָּא תִּלְיֵנוּ בַּמִּקְרָה.
רְשַׁעֵנו - עָשִׂינוּ מַעֲשִׂים שֶׁעַל-יְדֵי זֶה נִקְרָא רְשָׁע (הַמְרִים יָד עַל חֻבְרוֹ,
גּוֹנֵב, גּוֹזֵל וְכוּ').
שַׁחַתְנוּ - הִשְׁחַתְתָּה-כֹּל דְּבַר עֲרוּהָ וְתוֹלְדוֹתֶיהָ, וְכֵן עֲבוּדָה זָרָה.
שַׁחַתְתִּי זֶרַע קֹדֶשׁ לְבִטְלָה. שִׁנְאַתִּי שִׁנְאַת חָנָם.
תַּעֲבָנוּ - מַעֲשֵׂי תוֹעֵבָה (כְּגוֹן: עֲבוּדָה זָרָה, מֵאֲכֹלוֹת אֲסוּרוֹת).
תְּאֹתִי לְעִבְרוֹת. תִּקְעַתִּי כְּפִי וְלֹא קִיַּמְתִּי.
תַּעֲיֵנוּ - בְּדַרְכָּנוּ וּבִבְחִירָתֵנוּ (עַל שֵׁם תוֹעֵה בְּדַרְךְ).
וְתַעֲתַעְנוּ - הִתְעֵינוּ גַּם אֲחָרִים. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: וְתַעֲתַעְנוּ-פַּעַל יוֹצֵא,
שָׂאתָה ה' יִתְבָּרַךְ וְנַחַתְנוּ לְהִשָּׂאֵר תוֹעִים, כִּי הִבֵּא לְטָמֵא-פּוֹתֶחֱתִין לוֹ, וְהִבֵּא
לְטָהֵר-מְסִיעֵין בִּידוֹ.
וְסָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים, וְלֹא שׁוּבָה לָנוּ -
מִבְּטָאִים בְּזַה חֲרָטָה כְּלָלִית, שְׁלֵא תִּיהָ כְּדָאִי וְלֹא שׁוּבָה לָנוּ כֹּל מֵה שֶׁנִּכְשַׁלְנוּ.
וְאִלוּ בְּחֻרָנוּ בְּדְבָרִים אֲחָרִים הַשּׁוּיִם לָנוּ, נִחַמְנוּ בְּמִקְצֵת, אֲבָל אֲנַחְנוּ
סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וְהִחַלְפָנוּם בְּדְבָרִים שְׁלֵא שׁוּיִם לָנוּ כְּלָל.
**וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל הַבָּא עֲלֵינוּ, כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ
הַרְשַׁעְנוּ:**
(בְּנַעֲלָה, עַד כֹּאן, לֹא מִמְשִׁיכִים "עַל חֲטָא", אֲלֵא מֵה שְׁבַמְחֻזָּר).

ביאור הוירוי וי"ג מידות

ביאור ה- "על חטא"

גם ודוי זה "על-חטא" דינו כשאר וידוי (טור סי' תר"ז) וממילא צריך לעמוד ג"כ, (כה"ח סי' תר"ו ס"ק כ"ח) וע"כ צריך כפוף וכל שאר דיני וידוי (כנ"ל בהקדמה) וכן מן תראוי להכות על התנה גם ב"על-חטא" שבלחש, (כמבואר בבא"ח וילך י"ח). ומה שאומרים עם השליח ציבור, באשמנו בגדנו נהגו להכות על התנה, ובצל-חטא לא.

מה נאמר לפניך יושב מרום ומה נספר לפניך שוכן שחקים. הלא הנסתרות והנגלות אתה יודע. אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל-חי. אתה חופש כל חדרי בטן, רואה פליות ולב. אין דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך:

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שתרחם עלינו ותמחול לנו את כל-חטאתינו, ותכפר-לנו את כל עונותינו, ותמחול ותסלח לכל-פשעינו:

על חטא שחטאנו לפניך

באנס - שנאנס והכרח לעשות עברה (ולא נזהר להנצל בתחבולות).
עחש"ל בבלי דעת - בשוגג (מחמת שלא למד לדעת הדינים).
עחש"ל בגלוי עריות - כפשוטו, ובאביזריהו (במחשבה, דבור ומעשה).

עחש"ל בדעת ובמרמה - גנבת דעת ואונאת ממון. (יש מפרשים: בידע האסור ומרמה עצמו שמתר).
עחש"ל בהרהור הלב - מחשבות רעות היוצאות מהלב, (גאווה, תאוה, חמדה).

עחש"ל **בּוֹדוּי פֶּה** - מתודה מן השפה ולחויץ, ולא נגע ללבו לחזר בתשובה. ולפי האבודרהם - שִׁמְעִיז פָּנָיו לומר שִׁחְטָא מְבַלִּי לְחוּשׁ עַל כְּבוֹד קוֹנּוֹ.

עחש"ל **בִּזְדוֹן** - בְּמוֹזֵה, בְּכוֹנָה.

עחש"ל **בְּחֹזֵק יָד** - בְּכַח, שְׁכוּפָה דַעְתּוֹ עַל אַחֲרִים. וְכֵן טַעַנַת כֹּחֵי וְעֵצֶם יָדָי" (דברים ה, יז). וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: מְחֹזֵק יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה.

עחש"ל **בְּטִמְאָת שִׁפְתַיִם** - נְבוּל פֶּה וְדוּבְרֵי תֹאנָה. (עי' ש"ע"ת לר"י שער ג', רכ"ט, גודל חומרת נבול פה)

עחש"ל **בִּיצָר-הָרַע** - שֶׁהֵנִיחַ לִיצָר-הָרַע לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: שְׁגָרִינוּ יִצָר-הָרַע בְּעֵצְמָנוּ. והרח"פ פי' - שֶׁכִּבְיָכוֹל אָנוּס מִיֵּצֵה"ר כְּסִלְקָא דַעֲתִין שֶׁל אִיּוֹב.

עחש"ל **בִּיּוֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים** - בִּיּוֹדְעִים לְהוֹרוֹת וְלֹא מוֹרִים, אוֹ לֹא יוֹדְעִים וּמוֹרִים.

עחש"ל **בְּכַחַשׁ וּבְכֻזָּב** מִתְכַּחֵשׁ וְלֹא מְקַיֵּם הַבְּטָחוֹתָיו. וְכֻזָּב - דְּבָרֵי שֶׁקֶר. עחש"ל **בְּלִשׁוֹן הָרַע** - כְּפִשׁוּטוֹ. (הַמְסַפֵּר וְהַמְקַבֵּל).

עחש"ל **בְּמֵרֵאִית הָעֵינַי** עוֹשֶׂה הַמְצוֹת לְעֵינַי אַחֲרַיִם, וְאֵין תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ. עחש"ל **בְּנִשְׁךְ וּבְמֵרְבִית** - הַלּוֹאָה בְּרֵבִית. נִשְׁךְ-רֵבִית כְּסָפִים. יִמְרְבִית-בְּאֶכֶל. (ועוברים: מְלוּה וְלוּהָ, עָרֵב, עֵדִים וְסָרְסוּר-מְתוֹרֵךְ).

עחש"ל **בְּשִׁיחַ שִׁפְתוֹתַי** - שִׁיחוֹת בְּטָלוֹת (וּבִפְרָט בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת וּבַתְּפִלָּה וּבַעֲת הַלִּימוּד). וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: שִׁיחַתָּנוּ בַתְּפִלָּה וּבִרְכוֹת וּבַתּוֹרָה הֵם רַק מִן הַשִּׁפָּה וְלַחֻץ, (עַל שֵׁם הַכְּתוּב (ישעיה כט, ג): "בְּפִיו וּבִשְׁפָתָיו כְּבִדּוּנֵי וְלָבוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי").

עחש"ל **בְּסִתֵּר** - עוֹבֵר בְּהִקְבֵּא מִפְּחַד בְּנֵי אָדָם, וְעוֹשֶׂה עֵין שֶׁל מַעֲלָה כְּאִינָה רוֹאָה.

עחש"ל **בְּעֵינַיִם רְמוֹת** - מִתְגָּאָה בְּלָבוֹ, וְכִלְפֵי חוּץ עוֹשֶׂה עֵצְמוֹ עָנּוּי. עחש"ל **בְּפִתְחוֹן פֶּה** - א. מְרֵבָה דְּבָרִים. ב. מְטִיחַ דְּבָרִים קָשִׁים כְּלְפֵי הַבוֹרָא. ג. מְצַדִּיק מַעֲשָׂיו הַמְקַלְקְלִים.

עחש"ל בַּצְעָדֵי רַגְלִים לְהַרְעֵ - עֲצָם הַצְעָדִים הַהוֹלְכִים לַעֲשׂוֹת רַע, או שלא לרצון הבורא.

עחש"ל בַּקְפִּיצוֹת יָד - סוֹגֵר יָדוֹ מִלְּתוֹן צְדָקָה או עֲזָרָה לְאַחֲרִים.

עחש"ל בְּרִצּוֹן - כְּפִשׁוּטוֹ-שְׁלֵא בְּאִנְס. או שְׂרוּצָה אֶת הָעֵבֶרָה נֹסֵף לַעֲשִׂיָתָה.

עחש"ל בְּשִׁגְגָה - כְּפִשׁוּטוֹ.

עחש"ל בְּתִשׁוּמַת יָד - מְעִילָה בְּפִקְדוֹן.

* * *

על חטא שחטאנו לפניך

בְּתִמְהוֹן לִבְבִי - א. אֲטִימוֹת הַלֵּב (רש"י ז"ל). ב. מִתְמִיָּה עַל צְרוּתָיו. ג. מִפְקֶפֶק בַּדְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל, או בְּעִקְרֵי הַתּוֹרָה.

עחש"ל בְּשִׁנְאוֹת חֲנָם - כְּפִשׁוּטוֹ. (כְּתַב תְּרַמְב"ם ז"ל (הל' רוצח ושמי"ג פ"ו ה"י): כָּל שְׁלֵא דְבַר עִם חֲבֵרוֹ שְׁלִשָּׁה יָמִים מִחֲמַת שְׁנֵאָה, עוֹבֵר ב"לא-תִשְׁנֵא" (ויקרא יט, יז)).

עחש"ל בְּרַגְלִים מִמְהָרוֹת לְרוּץ לְרַעָה - מִרְאָה שְׂמֵחָה בְּהַלִּיכָתָה לַעֲבֵרָה.

עחש"ל בְּרִכִּילוֹת - שְׁטוּעוֹן דְּבָרִים (אִפְלוֹ שֶׁל אִמַּת) מֵאֶחָד לַשְּׁנֵי. או מְגַלָּה סוּד חֲבֵרוֹ.

עחש"ל בְּקִשׁוֹי עֵרֶף - מְסַרְב לְקַבֵּל תּוֹכְחָה וּמִלְשׁוּב אִפְלוֹ אַחַר הַיְסוּרִים.

עחש"ל בְּצִנְאוֹר עֵתֶק - גְּאוּהָה. (עִקְשָׁנוֹת שְׁלִילִית, וְעִמִּידָה עַל רְצוֹנוֹ וְדְבוּרוֹ)

עחש"ל בְּפְרִיקַת עַל - פְּרִיקַת עַל שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְעַלִּינוּ, - עוֹל תּוֹרָה, וְעוֹל מִצְוֹת (אִפְלוֹ עַל מִצְוָה אַחַת).

בְּעִזּוֹת מִצַּח - א. עוֹבֵר עַל רְצוֹן ה' יִתְבָּרֵךְ בְּסַרְבָּנוֹת וְעִזּוֹת.

ב. מְעִיז פְּנִים נֶגֶד תְּלִמִּיד חָכָם או מִי שְׂגָדוֹל מִמֶּנּוּ.

ביאור הוידוי וי"ג מידות

- עחש"ל בסקור עין - הסתכלות אסורה. (מלשון סקננות. ר"ל סקננות יתירה ואסורה)
- עחש"ל בנטית גרון - גאווה הנפרכת בגופו.
- עחש"ל במשא ומתן - נוהג שלא באמונה וישר בעניני מקח וממכר.
- עחש"ל בלשון תרמית - לשון הרגילה בשקר ורמאות.
- עחש"ל בכניסה שלא לשם שמים - אספה שאינה לכבוד ולרצון הי"ת.
- עחש"ל ביוהרא - בגאווה.
- עחש"ל בטמאת רעיון - מטמא מחשבותיו ברעיונות אסורים.
- עחש"ל בחלול השם - גורם בזוי כבוד שמים, כל אחד לפי מדרגתו.
- עחש"ל בזלזול הורים ומורים - לא מכבד כראוי אביו, אמו ורבנו.
- עחש"ל בועוד עברה - כנוס לדבר עברה.
- עחש"ל בהוצאת דבה - מוציא שם רע.
- עחש"ל בדברים בטלים - שיחת חולין ללא תועלת.
- עחש"ל בגאונה ובוז - גאווה וזלזול באחרים.
- עחש"ל בגלגול זה ובגלגולים אחרים - כללי.
- עחש"ל בבטוי שפתים - עון נדרים ושבועות.
- עחש"ל באכילת אסור - מאכלות אסורות.

* * *

ועל חטא שחטאנו לפניך במאתים וארבעים ושמונה איברים,
ושלש מאות וששים וחמשה גידים, של גופנו ונפשנו ורוחנו
ונשמנתנו ונשמה לנשמנתנו:

ועל חטא שחטאנו לפניך שגרמנו פגם ומום במאתים וארבעים
ושמונה איברים, ושלש מאות וששים וחמשה גידים, של
אחרים, ובגופם ונפשם ורוחם ונשמתם ונשמה לנשמתם:
על חטאים שאנחנו חייבים עליהם על
בטול מצות עשה - כגון: תפלין, ציצית, מזוזה, קריאת-שמע.

עחשח"ע על לאו הנתק לעשה - כגון: גזל הנתן לתקן על-ידי השקה.

עחשח"ע על לאו שאין בו מעשה - כגון: הסתכלות אסורה, העלמת עין מאבדה.

עחשח"ע עולה - על בטול מצות עשה, ועל לאו שאין בו מעשה, ולא הנתק לעשה, ועל הרהורי עברה.

עחשח"ע חטאת - על אסורי כרת שעשאון בשוגג.

עחשח"ע קרבן עולה ויורד - על שנשבע לעשות או שלא לעשות, ועבר בשוגג. (ונקרא עולה ויורד כיון שתלוי בעשיר או בעני).

עחשח"ע אשם תלוי - מי שבא לידו ספק כרת.

ואשם נדאי - מי שהיה בידו ממון חברו וכחש בו ונשבע לשקר.

עחשח"ע מכת מרדות - על כל אסורים דרבנן.

עחשח"ע מלקות ארבעים - על לאו מהתורה שיש בו מעשה, (כגון גלוח בתער, כל שתי שערות לאו בפ"ע)

עחשח"ע מיתה בידי שמים - כגון: האוכל פת בלי הפרשת חלה, פרות טבל, המוציא שכבת זרע לבטלה, העובר על דברי חכמים.

עחשח"ע מיתות משנות - רחמנא ליצילן.

עחשח"ע כרת ועירי - כרת-שימיו נכרתים ומת בקצור ימים. עירי-בלא בנים, כגון: המבטל מילה, האוכל חמץ בפסח, האוכל

ביום-הכפורים, נדה וכו'.

על חטאים שאנחנו חייבים עליהם גלגול בדומם וצומח, וחי בלתי מדבר, וחי מדבר.

על חטאים שאנחנו חייבים עליהם כל מיני יסורים.

על חטאים שאנחנו חייבים עליהם כל מיני ענשים.

עחשח"ע ארבע מיתות בית-דין

סקילה - כגון מחלל שבת, מקלל אביו ואמו.

שרפה - הבא על אשה ובתה.

הרג - רוצח במזיד.

חנק - הבא על אשת איש, חובל באביו ובאמו.

על מצות עשה, ועל מצות לא תעשה, בין שיש בם קום

עשה - מקיים המצוה בפעולה, כגון: תפלין, סכה וכדומה. והלא תעשה

רבים עובר בקום ועשה.

ובין שאין בם קום עשה - מקיים המצוה בשב ואל תעשה, כגון:

לשבות בשבת קדש, שומע דברי תורה וכדומה. והלא תעשה כגון:

"לא-תשנא את-אחידך בלבבך" (ויקרא יט, יז), "לא-תטר" (שם סט, יח) וכדומה.

בין שגלויים לנו ובין שאינן גלויים לנו. את שגלויים לנו כבר אמרנום

לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, והודינו לך עליהם, ואת שאינן

גלויים לנו הם גלויים וידועים לפניך. כי הכל גלוי וצפוי לפניך יהוה

אלהינו. כמו שנאמר: הנסתרות ליהוה אלהינו, והנגלת לנו ולבנינו

עד-עולם, לעשות את כל-דברי-התורה הזאת: כי אתה סולחן

לישראל ומוחלן לשבטי ישורון. ומבלעדך אין לנו מלך מוחל וסולח:

אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי,

עפר אני בחי קל וחומר במיתתי, הרי אני לפניך יהוה אלהי ואלהי

אבותי ככלי מלא בושה וכלימה. יהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי

אבותי שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים

אבל לא על ידי יסורים וחולאים רעים. יהיו לרצון אמרי פי והגיון

לבי לפניך יהוה צורי וגואלי. (בשם הגר"י הוטנר וצ"ל - מי שחושב שלא מסוגל לא

לחטוא כלל הרי הוא כופר ביסוד מיסודות האמונה שיש בחירה חופשית לאדם).

לע"נ יוסף ציון חיים בן רחל ז"ל מרים בת רבקה ז"ל

לע"נ האשה הצדקת ברוריה ע"ה בת עליזה עישה תחי

להזמנת הקונטרס ולהערות, להתקשר לטל': 02-5860142